

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΤΕΤΑΡΤΗ 22 ΜΑΪΟΥ 2013 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Διονύσιος Σολωμός

Ο ΚΡΗΤΙΚΟΣ

5 [22.]

.....
Ἄλλά τό πλέξιμ' ἄργουνε¹ καί μοῦ τ' ἀποκοιμοῦσε²
Ἦχος, γλυκύτατος ἦχος, ὀπού μέ προβοδοῦσε³.
25 Δέν εἶναι κορασιᾶς φωνή στά δάση πού φουντώνουν,
Καί βγαίνει τ' ἄστρο τοῦ βραδιοῦ καί τα νερά θολώνουν,
Καί τόν κρυφό της ἔρωτα τῆς βρύσης τραγουδάει,
Τοῦ δέντρου καί τοῦ λουλουδιοῦ πού ἀνοίγει καί λυγάει·
Δέν εἶν' ἀηδόνη κρητικό, πού σέρνει τή λαλιά του
30 Σέ ψηλούς βράχους κι ἄγριους ὄπ' ἔχει τή φωλιά του,
Κι ἀντιβουίξει ὀλονυχτίς ἀπό πολλή γλυκάδα
Ἡ θάλασσα πολύ μακριά, πολύ μακριά ἢ πεδιάδα,
Ὅστε πού πρόβαλε ἡ αὐγή και ἔλιωσαν τ' ἀστέρια,
Κι ἀκούει κι αὐτή καί πέφτουν της τά ρόδα ἀπό τά χέρια·
35 Δέν εἶν' φιαμπόλι⁴ τό γλυκό, ὀπού τ' ἀγρίκα μονός
Στόν Ψηλορείτη ὅπου συχνά μ' ἐτράβουνεν ὁ πόνος
Κι ἔβλεπα τ' ἄστρο τ' οὐρανοῦ μεσουρανίς νά λάμπει
Καί τοῦ γελοῦσαν τά βουνά, τά πέλαγα κι οἱ κάμποι·
Κι ἐτάραξε τά σπλάχνα μου ἐλευθεριᾶς ἐλπίδα
40 Κι ἐφώναζα: «ὦ θεϊκιά κι ὄλη αἵματα Πατρίδα!»
Κι ἄπλωνα κλαίοντας κατ' αὐτή τά χέρια μέ καμάρι·
Καλή 'ν' ἡ μαύρη πέτρα της καί τό ξερό χορτάρι.
Λαλούμενο⁵, πουλί, φωνή, δέν εἶναι νά ταιριάζει,
Ἴσως δέ σώζεται στή γῆ ἦχος πού νά τοῦ μοιάζει·

1. ἀργουνε· αργοποροῦσε, καθυστεροῦσε, βράδυνε

2. μοῦ τ' ἀποκοιμοῦσε· μοῦ το καθυστεροῦσε, το καθιστοῦσε ράθυμο, νωθρό, αργό

3. με προβοδοῦσε· με προέπεμπε, με συνόδευε

4. φιαμπόλι· αυτοσχέδιο πνευστό ὄργανο των ποιμένων (σουραύλι)

5. λαλούμενο· μουσικό ὄργανο

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

- 45 Δέν εἶναι λόγια· ἦχος λεπτός.....
Δέν ἠθελε⁶ τόν ξαναπεῖ ὁ ἀντίλαλος κοντά του.
Ἄν εἶν' δέν ἦξερα κοντά, ἄν ἔρχονται ἀπό πέρα·
Σάν τοῦ Μαῖου⁷ τές εὐωδιές γιομίζαν τόν ἄερα,
Γλυκύτατοι, ἀνεκδιήγητοι.....
- 50 Μόλις εἶν' ἔτσι δυνατός ὁ Ἔρωτας καί ὁ Χάρος.
Μ' ἄδραχνεν ὅλη τήν ψυχή, καί νά 'μπει δέν ἠμπόρει
Ὁ οὐρανός, κι ἡ θάλασσα, κι ἡ ἀκρογιαλιά, κι ἡ κόρη·
Μέ ἄδραχνε, καί μ' ἔκανε συχνά ν' ἀναζητήσω
Τή σάρκα μου νά χωριστῶ γιά νά τόν ἀκλουθήσω.
- 55 Ἐπαψε τέλος κι ἄδειασεν ἡ φύσις κι ἡ ψυχή μου,
Πού ἐστέναξε κι ἐγιόμισεν εὐθύς ὄχ τήν καλή μου·
Καί τέλος φθάνω στό γιαλό τήν ἀρραβωνιασμένη,
Τήν ἀπιθώνω μέ χαρά, κι ἦτανε πεθαμένη.

6. δεν ἠθελε· δεν ἐπρόκειτο, δε θα τολμούσε να

7. ἀνεκδιήγητοι [ενν. ἦχοι]· ἀνεκλάλητοι, ἀρρητοι, ἐξωανθρώπινιοι

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- A1.** Τρία χαρακτηριστικά του Ευρωπαϊκού Ρομαντισμού, από τον οποίο επηρεάστηκε ο Σολωμός, είναι το μεταφυσικό στοιχείο, η αγάπη για την πατρίδα και η εξιδανίκευση του έρωτα. Για κάθε ένα από τα παραπάνω χαρακτηριστικά να γράψετε ένα αντίστοιχο παράδειγμα μέσα από το κείμενο.
- Μονάδες 15**
- B1.** Σύμφωνα με τον Π. Μάκριτζ: «Αυτό που κάνει εντύπωση (στον Σολωμό) είναι η επιμονή του να χρησιμοποιεί εικόνες από τον κόσμο της φύσης». Να επιβεβαιώσετε την παραπάνω άποψη με μία εικόνα από τους στίχους 23-28 και άλλη μία από τους στίχους 35-43, παρουσιάζοντας το περιεχόμενό της καθεμιάς (μονάδες 10) και σχολιάζοντας τη λειτουργία της στο κείμενο (μονάδες 10).
- Μονάδες 20**
- B2.** Στους στίχους 29-34 «**Δέν εἶν' ἀηδόνι ... ἀπό τά χέρια**» να αναζητήσετε τέσσερα διαφορετικά σχήματα λόγου (μονάδες 8) και να σχολιάσετε τη λειτουργία τους στο κείμενο (μονάδες 12).
- Μονάδες 20**
- Γ1.** Να σχολιάσετε τους δύο τελευταίους στίχους του ποιήματος σε ένα κείμενο 120-140 λέξεων:
**Καί τέλος φθάνω στό γιαλό τήν ἀρραβωνιασμένη,
Τήν ἀπιθώνω μέ χαρά, κι ἦτανε πεθαμένη.**
- Μονάδες 25**

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

- Δ1.** Να συγκρίνετε ως προς το περιεχόμενο το απόσπασμα από το ποίημα **Ο Κρητικός** του Δ. Σολωμού με το παρακάτω απόσπασμα από τη νουβέλα του Ν.Λαπαθιώτη **Κάπου περνούσε μια φωνή**, αναφέροντας (μονάδες 5) και σχολιάζοντας (μονάδες 15) τρεις ομοιότητες και δύο διαφορές μεταξύ των δύο κειμένων.

Μονάδες 20

Ναπολέων Λαπαθιώτης ΚΑΠΟΥ ΠΕΡΝΟΥΣΕ ΜΙΑ ΦΩΝΗ

Αυτό το βράδυ, η Ρηνούλα δεν κοιμήθηκε. Σαν ένας πυρετός γλυκός, της μέλωνε τα μέλη. Όλη νύχτα, μέχρι το πρωί, το αίμα της, πρώτη φορά, της τραγουδούσε, φανερά, τόσο ζεστά τραγούδια...Κι όταν, προς τα χαράματα, την πήρε λίγος ύπνος, είδε πως ήταν μέσα σ' ένα δάσος, -ένα μεγάλο δάσος γαλανό, μ' ένα πλήθος άγνωστα κι αλλόκοτα λουλούδια. Περπατούσε, λέει, μέσ' στην πρασινάδα, σκυμμένη, και με κάποια δυσκολία, χωρίς, όμως αυτό, να συνοδεύεται κι απ' τη συνηθισμένη αγωνία, που συνοδεύει κάποιους εφιάλτες. [...]Και την ίδια τη στιγμή, χωρίς ν' αλλάξει τίποτε, μια μελωδία σιγανή γεννήθηκε κι απλώθηκε, σαν ένα κόρο¹ από γνώριμες φωνές, που, μέσα τους, ξεχώριζε γλυκιά και δυνατή, την ήμερα παθητική και πλέρια του Σωτήρη! Κι η φωνή δυνάμωνε, δυνάμωνε, και σε λίγο σκέπασε και σκόρπισε τις άλλες, -κι έμεινε μονάχη και κυρίαρχη, γιομίζοντας τη γη, τον ουρανό, γιομίζοντας το νου και την καρδιά της! Κι είχ' ένα παράπονο βαθύ, η χιμαιρική αυτή φωνή, - κι έμοιαζε μ' ένα χάδι τρυφερό, λησμονημένο, γνώριμο, κι απόκοσμο! Κι η ψυχή της έλιωνε βαθιά, σαν το κερί, σβήνοντας σε μια γλύκα πρωτογνώριστη, σε μια σπαραχτική, πρωτοδοκίμαστη, και σαν απεγνωσμένη, νοσταλγία! Και καθώς ήταν έτοιμη να σβήσει, και να λιώσει, πίστεψε πως ήταν πια φτασμένη στον παράδεισο...

Κι η Ρηνούλα ξύπνησε με μιας, σα μεθυσμένη, -και κρύβοντας το πρόσωπο μέσ' στο προσκέφαλό της, μην τύχει και τη νιώσουν από δίπλα, ξέσπασε σ' ένα σιγανό παράπονο πνιγμένο...

Ν. Λαπαθιώτης, *Κάπου περνούσε μια φωνή*, Εκδόσεις Ερατώ, Αθήνα 2011, σ. 71-73

1. κόρος: χορωδία

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο του τετραδίου να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά στοιχεία μαθητή. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. Να μην αντιγράψετε τα θέματα στο τετράδιο και να μη γράψετε πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.

3. Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.30 π.μ.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 22 ΜΑΪΟΥ 2013 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(Οι απαντήσεις θεωρούνται ενδεικτικές. Οι μαθητές μπορούν να συνθέσουν τις ιδέες και να απαντήσουν σύμφωνα με το προσωπικό ύφος συγγραφής)

A1.

Μεταφυσικό στοιχείο: *στίχος 45* «Δέν ήθελε τον ξαναπεί ο αντίλαλος κοντά του».

Ο απaráμιλλος ήχος δεν έκανε αντίλαλο, δεν είχε ηχώ επειδή ήταν υπερφυσικός.

Ενδεικτικά θα μπορούσαν να αναφερθούν: *στίχοι 51- 52:* « Μ' άδραχεν ... κόρη».

Ο απόκοσμος ήχος φαίνεται να συναρπάζει τόσο πολύ το ναυαγό, ώστε αυτός να μην μπορεί να προσηλωθεί σε όσα είχε καθήκον να κάνει εκείνες τις δύσκολες στιγμές και πάνω απ' όλα στο χρέος του να σώσει την κόρη.

Πατρίδα!». Αυτό που τάραζε τον Κρητικό ως τα βάθη της ψυχής ήταν η σκλαβιά της **Αγάπη για την πατρίδα:** *στ. 39 – 41:* «*Κι ετάραζε τα σπάχνα μου ... όλη αίματα*

πατρίδας του. Μέσα στο πλαίσιο της συγκινησιακής φόρτισης που του δημιουργούσε η μουσική από το σουραύλι προσφωνούσε φωναχτά τη θεικιά όλη αίματα Πατρίδα, και καθώς τη φανταζόταν ζωντανή δίπλα του, άπλωνε προς το μέρος της τα χέρια του κλαίγοντας για τη σκλαβιά της αλλά παραμένοντας περήφανος γι αυτήν (με καμάρι). Για το *στίχο 40* ο Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος γράφει με πατριωτική έξαρση «*Νομίζω ότι είναι ο εθνικότερος, ο πατριωτικότερος δεκαπεντασύλλαβος που υπάρχει στην νεότερη ποίησή μας*».

- Ενδεικτικά θα μπορούσαν να αναφερθούν και οι *στίχοι 29, 35-36, 41-42*

Εξιδανίκευση του έρωτα: *στίχοι 25-28.* «*Δεν είναι κορασιάς φωνή... λυγάει*». Το ερωτικό τραγούδι του κοριτσιού παρουσιάζεται μέσα σε ένα ειδυλλιακό περιβάλλον, με πληθωρική την παρουσία της φύσης και με σχήματα λόγου που προσδίδουν υψηλό λυρισμό. Μια κορασιά, λοιπόν, τραγουδάει τον κρυφό της έρωτα μέσα σε ένα φουντωμένο δάσος την υποβλητική ώρα του δειλινού. Συνομιλεί με τα άψυχα και λέει το τραγούδι της στη βρύση, στο δέντρο και στο λουλούδι.

B1.

α. στ. 25-28 → Δεν ήταν ερωτικό τραγούδι κρυφά ερωτευμένου κοριτσιού

Το ερωτικό τραγούδι του κοριτσιού παρουσιάζεται από τον ποιητή μέσα σε ένα ειδυλλιακό περιβάλλον, με μια πολύ έντονη εικόνα και σχήματα λόγου, τα οποία αποδίδουν ύψιστο λυρισμό στους στ. 25-28. Μια κοπέλα τραγουδά τον κρυφό της έρωτα την ώρα του δειλινού μέσα σε ένα φουντωμένο δάσος, σε μια βρύση, σε ένα δέντρο που λυγίζει ελαφρά και στο λουλούδι που ανοίγει. Ωστόσο, ο μαγευτικός αυτός ήχος δεν ήταν ένα ερωτικό τραγούδι μιας κρυφά ερωτευμένης κοπέλας.

Χαρακτηριστικά της εικόνας με την οποία παρουσιάζεται το τραγούδι:

- **οπτικά** → τα δάση που φουντώνουν, το άστρο του βραδιού, τα νερά που θολώνουν, η βρύση, το δέντρο που λυγίζει και το λουλούδι που ανοίγει,
- **ακουστικά** → κορασιάς φωνή, τραγουδάει,
- **οσφρητικά** → το λουλούδι,
- **κινητικά** → ανοίγει, λυγίζει,
- **υποβλητικότητα** → η ώρα του δειλινού, τα νερά που θολώνουν.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στη συγκεκριμένη εικόνα είναι πολύ έντονη η **παρουσία της φύσης**, χαρακτηριστικό της Επτανησιακής σχολής και της ποίησης του Σολωμού.

Τα σχήματα λόγου με τα οποία αποδίδεται η γοητεία του ερωτικού τραγουδιού είναι:

- **συνεκδοχή** → φωνή αντί τραγούδι, της βρύσης, του δέντρου, του λουλουδιού: το μέρος αντί του όλου,
- **περίφραση** → άστρο του βραδιού,
- **πολυσύνδετο** → Και βγαίνει ... και ... θολώνουν ... Και ... τραγουδάει,
- **χιαστό** → Του δέντρου και του λουλουδιού που ανοίγει και λυγίζει.

Στην περιγραφή χρησιμοποιείται **δραματικός ενεστώτας** → Δεν είναι, φουντώνουν, βγαίνει, θολώνουν, τραγουδάει, ανοίγει, λυγίζει. Η χρήση του δραματικού ενεστώτα παρουσιάζει το τραγούδι σαν να ακούγεται τη στιγμή της αφήγησης.

Επίσης, πρέπει να τονιστεί «η επικοινωνία, η συνομιλία» της κοπέλας με τα άψυχα (η βρύση, το δέντρο, το λουλούδι), η οποία είναι συχνή στο δημοτικό τραγούδι.

β. στ. 35-43 → Δεν ήταν μουσική από φιαμπόλι

Μετά το τραγούδι της κρυφά ερωτευμένης κοπέλας στο μισόφωτο του δειλινού και το κελιάδημα του κρητικού αηδονιού μέσα στη νύχτα ως την αυγή έρχεται ο ήχος από το φιαμπόλι μέσα στην ολόφωτη μέρα. Ο ήρωας-αφηγητής παρουσιάζει τον ήχο του σουραυλιού να ακούγεται στον Ψηλορείτη, καθώς ο ήλιος έλαμπε στο καταμεσήμερο φωτίζοντας τα βουνά, τα πέλαγα και τους κάμπους, που έμοιαζαν να του γελούν κάτω από το φως του ήλιου. Στην τελευταία αυτή εικόνα ο ήρωας-αφηγητής παρουσιάζει τον εαυτό του ως μοναδικό ακροατή της μουσικής του φιαμπολιού (*αγρίκαα*).

Χαρακτηριστικά της εικόνας με την οποία παρουσιάζεται η μουσική από το φιαμπόλι:

- **οπτικά** → ο Ψηλορείτης, ο ήλιος, τα βουνά, τα πέλαγα, οι κάμποι,
- **ακουστικά** → φιαμπόλι, αγρίκαα.

Ακόμα, είναι φανερή η παρουσία **της φύσης** μέσα στο πάμφωτο περιβάλλον, όπου αναφέρονται: ο Ψηλορείτης, ο ήλιος, τα βουνά, τα πέλαγα, οι κάμποι.

Η γοητεία του γλυκού ήχου από το σουραύλι αποδίδεται με τα εξής σχήματα λόγου:

- **μεταφορά** → φιαμπόλι το γλυκό (είναι και **συνεκδοχή**: αντί «ήχος από φιαμπόλι»)
- **περίφραση** → άστρο τ' ουρανού (ο ήλιος)·
- **προσωποποίηση** → προσωποποιούνται τα βουνά, τα πέλαγα, οι κάμποι
- **πολυσύνδετο** → και... και...

Επίσης, στην αφήγηση χρησιμοποιείται **δραματικός ενεστώτας** (Δεν είν').

Αξίζει να σημειωθεί ότι για τον ήχο του σουραυλιού αφιερώνονται από τον ποιητή **8 στίχοι (35-42)**. Οι τέσσερις από αυτούς (39-42) αποτελούν μια μορφή παρέκβασης, η οποία εκφράζει τη **φιλοπατρία** του Κρητικού.

B2. Ο «Κρητικός» είναι μια λυρική σύνθεση με πολλά εκφραστικά μέσα, που εμπλουτίζουν το νόημα του ποιήματος και το καθιστούν περισσότερο ενδιαφέρον. Ιδιαίτερα στην ενότητα που παρατίθεται ο αφηγητής προσπαθώντας να προσδιορίσει την υφή του ανεκλάλητου και γλυκύτατου ήχου χρησιμοποιεί τρεις αποφατικές παρομοιώσεις που έχουν πολλά σχήματα λόγου.

Συγκεκριμένα στον *στ. 31* παρατηρούμε το σχήμα **υπερβολής**, καθώς ο αφηγητής αναφέρει ότι ο γλυκός ήχος του αηδονιού ακούγεται όλο το βράδυ και γεμίζει την πλάση. Με το σχήμα αυτό αποδίδεται η γοητεία του κελαηδήματος του αηδονιού που διαρκεί για μεγάλο χρονικό διάστημα και μαγεύει όποιον το ακούει. Αντίστοιχη, λοιπόν, είναι και η μαγεία που ασκεί στον Κρητικό ο μεταφυσικός ήχος που ακούει.

Επίσης στον *στ. 32* έχουμε **χιαστό** σχήμα, καθώς στα άκρα του στίχου τίθεται ο χώρος στον οποίο διαχέεται ο ήχος, ενώ στο μέσον έχουμε **επανάλληψη** της φράσης «*πολύ μακριά*». Μ' αυτό το σχήμα ο αφηγητής μας δίνει την ευρύτητα της φύσης και του χώρου στον οποίο αντηχεί αυτό το γλυκό κελάηδημα. Φαίνεται, λοιπόν, πόσο πληθωρικό είναι το τραγούδι του αηδονιού, αλλά και του ήχου που ακούει ο αφηγητής.

Χαρακτηριστικό είναι και το σχήμα της **μεταφοράς** στον *στ. 33* («έλιωσαν τ' αστέρια»), μέσω της οποίας ο ποιητής προσδίδει ζωντάνια, παραστατικότητα και αμεσότητα στο λόγο του αποδίδοντας με έντονη εκφραστικότητα την πληθωρική παρουσία της φύσης και την ομορφιά της.

Τέλος, στον *στ. 34* έχουμε την **προσωποποίηση** της αυγής, η οποία μαγεμένη από το τραγούδι του αηδονιού ρίχνει τα τριαντάφυλλα που κρατά στα χέρια της. Το σχήμα αυτό τονίζει τη συμμετοχή της φύσης στη ζωή των ανθρώπων και την αλληλεπίδραση που υπάρχει.

Εναλλακτικά:

- **μεταφορά** → *σέρνει τη λαλιά του/ γλυκάδα*
- **υπερβολή** → *το κελάηδημα του αηδονιού αντιβουίζει πολύ μακριά, ως τη θάλασσα και την πεδιάδα*

Γ1.

Ο Κρητικός, μετά τη συγκλονιστική εμπειρία του ναυαγίου, καταλήγει στη στεριά έχοντας στο πλευρό του την κοπέλα του. Παρά τις αντιξοότητες και την **καταλυτική επίδραση της Φεγγαροντυμένης και του πρωτόγνωρου ήχου**, πετυχαίνει το στόχο του και νιώθει ανείπωτη **χαρά** για το κατόρθωμά του. Φτάνει στο ακρογιάλι απ' όπου ξεκίνησε την περιπέτειά του και έτσι ο Σολωμός κάνει χρήση του **σχήματος κύκλου** για να ολοκληρώσει την ιστορία του. Η χαρά όμως του ήρωα μετατρέπεται σε θλίψη όταν συνειδητοποιεί ότι η κοπέλα του δε ζει πια. Εδώ χρησιμοποιείται η **αντίθεση** που εντείνει ακόμη περισσότερο την απογοήτευση του ήρωα χωρίς να υπάρχουν θρήνοι και μελοδραματισμοί. Η σωματική και ηθική δοκιμασία του ήρωα λαμβάνει τέλος **λιτά** μαζί με το τέλος του ποιήματος με τον ήρωα να έχει προσπαθήσει μέχρι την τελευταία στιγμή να σώσει την κοπέλα που αγαπούσε περισσότερο από οποιονδήποτε στον κόσμο.

Δ1.

ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ

1. Το τραγούδι της Ρηνούλας παραλληλίζεται με τους *στίχους 25-29* του Κρητικού όπου περιγράφεται το ερωτικό τραγούδι ενός κοριτσιού.
2. Ο ήχος που ονειρεύεται η Ρηνούλα παραλληλίζεται με τον απόκοσμο ήχο που ακούει ο Κρητικός.
3. Ο ήχος που ονειρεύεται ότι ακούει η Ρηνούλα απλώνεται σε όλη τη φύση (*γιομίζοντας τη γη . . . την καρδιά της*) και αντίστοιχα στον Κρητικό ο ήχος γιομίζει τον αέρα (*στίχος 48*).
4. Και στα δύο κείμενα κυριαρχεί η φύση. Στο κείμενο του Λαπαθιώτη αναφέρονται το δάσος, τα λουλούδια, όπως αντίστοιχα στον Κρητικό γίνεται αναφορά στα δάση (*στίχος 25*), στα δέντρα και στα λουλούδια (*στίχος 28*).

Εναλλακτικά:

- Η καταλυτική επίδραση του ήχου στην ψυχή των πρωταγωνιστών.
- Η αναπάντεχη εμφάνιση του ήχου.
- Και στα δύο κείμενα υπάρχει ερωτικό στοιχείο.

ΔΙΑΦΟΡΕΣ

1. Στο κείμενο του Λαπαθιώτη η ηρώida στο όνειρό της ακούει αυτό το μαγευτικό ήχο (*Κι όταν, προς τα χαράματα, την πήρε λίγος ύπνος, είδε πως...*), ενώ στο ποίημα του Σολωμού, ο ήρωας ακούει τον μεταφυσικό αυτό ήχο στην πραγματικότητα.
2. Στο κείμενο του Λαπαθιώτη κυριαρχεί το δάσος (*είδε πως ήταν ... λουλούδια*) ενώ στον Κρητικό ο ήρωας βρίσκεται στη θάλασσα.

Εναλλακτικά:

- Στο κείμενο του Λαπαθιώτη δεν υπάρχει θάνατος, ενώ στον Κρητικό ο ήχος αποπροσανατολίζει τον ήρωα και έχουμε το θάνατο της αγαπημένης.
- Στο κείμενο του Λαπαθιώτη τα πρόσωπα έχουν όνομα, ενώ στον Σολωμό υπάρχει ανωνυμία.

ΣΧΟΛΙΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ

Το διαγώνισμα της λογοτεχνίας είναι υψηλών απαιτήσεων και καλύπτει συνολικά το περιεχόμενο του εξεταζόμενου αποσπάσματος.

Απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή από τους μαθητές για την απάντηση των ερωτήσεων, οι οποίες ωστόσο, είναι σαφείς, χωρίς δυσκολίες κατανόησης.

Το παράλληλο κείμενο, ενώ με την πρώτη ματιά, λόγω του κοινού θέματος του ήχου, δίνει την εντύπωση ότι είναι εύκολο, απαιτεί από τους μαθητές προσεκτική προσέγγιση.

Αξίζει να σημειωθεί ότι πιθανόν να εξέπληξε τους μαθητές το γεγονός ότι τους ζητήθηκε σύγκριση ενός πεζού κειμένου με το ποίημα του Σολωμού.

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ

Πολυτεχνείου 6, 10433 Αθήνα

τηλ.: 210-5243434, fax: 210-5228231

e-mail: p-e-f@otenet.gr

<http://www.p-e-f.gr>

Οι απόψεις της Πανελλήνιας Ένωσης Φιλολόγων
για τα θέματα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Θεωρητικής Κατεύθυνσης
στις Πανελλήνιες Εξετάσεις Γ΄ Τάξης Ημερησίου και Δ΄ τάξης Εσπερινού Γενικού
Λυκείου

Τετάρτη, 22-5-2013

I. I ΚΕΙΜΕΝΟ

Το απόσπασμα από τον *Κρητικό* του Διονυσίου Σολωμού (5[22.]) περιλαμβάνεται στην εξεταστέα ύλη και προσφέρεται για επεξεργασία από τους μαθητές.

II. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Οι ερωτήσεις ανταποκρίνονται στις δυνατότητες των μαθητών δεδομένου ότι στο σύνολό τους οι ζητούμενες απαντήσεις παρατίθενται ως σχόλια είτε στο διδακτικό βιβλίο είτε στο βιβλίο του καθηγητή και προσφέρουν ποικιλία επιλογών (σε σχέση με την επισήμανση εικόνων και σχημάτων λόγου).

Ειδικά, επισημαίνεται ότι ο σχολιασμός των στίχων 56-57, που ζητείται στη Γ1 ερώτηση, αφορά τη δραματική κορύφωση του έργου και απαιτεί συνολική θεώρηση του κειμένου.

Τέλος, όπως παρατίθεται το προς σύγκριση απόσπασμα από τη νουβέλα του Ναπολέοντα Λαπαθιώτη, δεν δυσκολεύει τους διαγωνιζομένους στην αναζήτηση και τον εντοπισμό ομοιοτήτων και διαφορών.

Σε σχέση με το αδίδακτο κείμενο, παράλληλα με τη βιβλιογραφική παραπομπή που σωστά δόθηκε, κρίνεται σκόπιμο να δίδεται και η χρονολογική ταυτότητα του κειμένου (α΄ δημοσίευση *Νέα Εστία*, 1940) προς αποφυγήν αναχρονιστικών κρίσεων.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΕΦ